

Юрій Мицик

ORCID iD 0000-0003-1580-1284

УДК 94(477)“17”

DOI: 10.28925/2524-0757.2020.2.17

МИРГОРОДСЬКІ ДОКУМЕНТИ «КНИГИ-АРХІВУ» СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОГО МГАРСЬКОГО МОНАСТІРЯ XVII–XVIII ст.

У статті представлені архівні документи козацької доби з Центрального державного історичного архіву України у м. Києві. Це — частина «книги-архіву» (копійної книги) Мгарського монастиря під Лубнами. У ній містяться документи, які стосуються історії Миргорода, Миргородського полку і власне Мгарського монастиря. Безпосереднім завданням є введення в науковий обіг, актуалізація невідомих досі історичних джерел, що мають важливе значення для історії України, особливо для історії такого регіону як Полтавщина, насамперед Миргородського полку. На основі аналізу документів, що публікуються, виявлено їх інформаційний потенціал, зроблено важливі спостереження про механізм збільшення монастирського землеволодіння, які підважують тези радянської історіографії про роль монастирів як здирників трудящих мас.

Ключові слова: Гетьманщина, Миргород, Мгар, монастир, архів.

Yurii Mytsyk

MYRHOROD DOCUMENTS FROM THE “BOOK-ARCHIVE”

OF THE SAVIOR-TRANSFIGURATION MGARSKY MONASTERY OF THE XVII-XVIII CENTURIES

This article presents archival documents of the Cossack era from the Central State Historical Archive of Ukraine in Kyiv. These are the universals of hetmans and colonels concerning the Mhar Monastery, its estates, its relations with Lubny and Zaporizhzhia Sich. The immediate task is the introduction into scientific circulation, the actualization of hitherto unknown historical sources that are important for the history of Ukraine, especially for the history of such a region as Poltava region. In the above-mentioned archives, hitherto unknown documents were discovered and published for the first time. The vast majority of documents belong to other categories of act documents — gifts, merchants, wills, court rulings. They shed light on the city government of Lubny, the history of the relationship of general and regimental power with the Church, especially with the Mhar Monastery, the mechanism of increasing its land ownership. In general, the documents published here shed additional light on the history of Poltava region of the last third of the 17 — early 18 centuries. The article also contains previously unknown documents concerning the past of Poltava region of hetman times, towns and villages of Lubny, Myrhorod and Poltava regiments, Mhar monastery, their socio-economic, political history.

Key words: Hetmanshchyna, Myrhorod, monastery, archives.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020

© Мицик Ю., 2020

Спасо-Преображенський Мгарський Лубенський монастир є одним з важливих духовних центрів України і має славу історію. Заснований

у 1624 р. (за іншими даними у 1619 р.) коштом сестри св. Петра Могили Раїною Вишневецькою та визначним православним діячем Ісайєю Копинським, він швидко став важливим

релігійним і культурним осередком. Природно, що монастир за часів Гетьманщини користувався всебічною підтримкою влади, зокрема йому був наданий тоді ряд маєтностей (сіл, земель, нерухомості тощо). Щоб уникнути можливих суперечок та судових позовів за маєтності, що було поширеним в ті часи, в монастирі дбайливо зберігали відповідну документацію (королівські, гетьманські та полковницькі універсали, царські грамоти, різноманітні дарчі та купчі тощо).

Метою статті є публікація документів, що дають змогу висвітлити засади монастирського життя на Полтавщині XVII ст.

На сьогодні в Україні виявлено всього чотири копійних монастирських книги: Свято-Михайлівських Золотоверхого та Видубицького монастирів у Києві, Свято-Преображенського Максаківського монастиря в с. Максаки Менського району Чернігівської області та Мгарського монастиря під Лубнами¹. Три книги, що зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, були видані нами у співавторстві з колегами в серії «Документальна спадщина монастирів Гетьманщини» (Документальна спадщина, 2011, 2015, 2017).

Копійна книга Мгарського монастиря є досить об'ємною — 377 аркушів. Вона була створена у грудні 1729 р., але деякі документи вписувалися в книгу пізніше, навіть у кінці XVIII ст. Документи книги досить непогано систематизовані незаним упорядником-копійстом, вони згруповані за маєтностями, а наприкінці книги навіть складено зміст. Окремо зібрані універсали й грамоти представників влади, які й відкривають книгу. Всього гетьманських універсалів (разом з кількома листами) — 80. Тут представлені документи гетьманів Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Юрія Хмельницького, Якіма Сомка, Павла Тетері, Івана Брюховецького, Петра Дорошенка, Дем'яна Многогрішного, Івана Самойловича, Івана Мазепи та Івана Скоропадського. В наступних рубриках збірника інколи трапляються документи генеральної старшини і полковників, як Гетьманщини, так і Січі. Вони цінні вже тим, що доповнюють «Український дипломатарій XVI–XVIII ст.» — зібрання документації представників урядових кіл Гетьманщини (гетьманів, генеральної старшини, полковників, сотників). У цій статті представлено документи (переважно заповіти й дарчі) миргородського розділу копійної книги («Права на ґрунта монастирские, знайдуючіся в Миргородском полку»). Цих документів небагато — всього 9, але два з цього розділу насправді стосуються Гадяцького полку та м. Полтава.

Першим у нашій публікації за хронологією йде випис 1679 року з миргородських міських книг. Він

¹ Центральний державний історичний архів України у Києві. Ф. 137. Оп. 1. Спр. 127.

цікавий уже тим, що тут названа поіменно тодішня міська верхівка Миргороду, навіть деякі його значні торгівці й ремісники. Названо й миргородського сотника Петра Івановича, якого не знаходимо в існуючих сучасних довідниках (Кривошея В., 2005. С. 241). У 1678–1683 рр. цю посаду обіймав Григорій Корсун. Можливо, йдеться про Петра Івановича Короленка, який сотникував у 1687–1693 рр.? Якщо так, то слід скоригувати час його каденції. Писар «Фтеодор Лукашевич» це, поза сумнівом, Федір Лук'янович, писар Другої Миргородської полкової сотні у 1687–1695 рр. Отже, і його каденцію необхідно скоригувати. Документ, який містить випис, є дещо загадковим. Миргородець Сидір Федорович заповів ще за життя свою власність («двор з хатою, з садом и из лукою») Мгарському монастиреві, і представники останнього просили, як завжди, внести його дарчу до міських книг і видати офіційну копію (випис). Але ця справа чомусь була розглянута як «поважная протестация». Можливо, цей заповіт було кимось опротестовано і монастир поспішав якнайшвидше отримати офіційний випис через судовий процес? Документ важливий і тим, що називає вже зниклі топоніми: луки з іменами їх власників, а також Ведмедівку, що «под городом ншим же Миргородом».

В наступному документі 1688 р. подано заповіт миргородця Сидора Царя (Царенка). Він складений згідно з тогочасною практикою, містить у собі необхідні клаузули, зокрема інвокацію («Во имя Отца...»), санкцію — кару порушникові останньої волі (анафема згідно ухвали Нікейського Вселенського собору 318 р. і обвинувачення на Страшному Суді). Цікаво, що Цар був не тільки миргородським жителем, а й членом Свято-Троїцького церковного братства. На Мгарський монастир він відписав свою землю у тій же Ведмедівці й іншу власність, окремо на сорокоуст «за спокій» «два воли едного рижого, другого полового, коров дві с телятами». Частину майна він відписав миргородським братчикам (деякі були й свідками укладення заповіту), духівнику «отцу Иосифу», а також двом жінкам, котрі доглядали Сидора під час хвороби. Заповіт ствердив сам миргородський полковник Данило Апостол, майбутній гетьман. Відзначимо, що батько останнього Павло, теж миргородський полковник (у 1659–1660, 1662–1663, 1672–1678, 1676–1683 рр.), мав й інше прізвище — Царенко. Можливо, це не випадковий збіг, і Сидір доводився йому родичем. Цей документ має своєрідне продовження (№ 3). У листопаді того ж року Царенко оформив відповідну дарчу, на що отримав випис з миргородських міських книг. Цікаво, що тут згадано в загальній формі його дружину й дітей, яким він у заповіті не відписав нічого. Чи це було наслідком якогось сімейного конфлікту, чи він уклав для них окремих заповіт, сказати неможливо.

Документ за 1695 р. являє собою дарчу Карпа Оробенка, козака Шишацької сотні Миргородського полку, який передавав монастиреві пляц у Шишаках. Ймовірно, цей козак посідав поважне місце в полку, оскільки дарчу завірили миргородські полковник (Данило Апостол) і обозний (Григорій Зарудний).

Документ № 5. У дарчій 1699 р. миргородця Михайла Даниленка йдеться про дарування монастиреві землі в місті («пляцу»). Міститься прохання, щоб ченці молилися за душу його покійної матері Ганни. Того ж року оформив дарчу (№ 6) й ієродиякон Ісайя Кулченко, уродженець села Мальці (нині — Миргородського району), постриженець Свято-Микільського монастира в Макошині (сучасне селище Менського району Чернігівської області). Він успадкував по померлому брату Захару ліс під селом Мальці в долині Левків кут і подарував його обителі. За це він просив занести ім'я батьків і брата до поминальних книг. Тут цікавим є те, що Ісайя постригався в одному монастирі, а дарував ліс іншому. Можливо, це було пов'язано з його переходом у Мгар, можливо, зв'язками його рідних саме з цією обителлю, тим більше, що вона розташовувалася ближче до Мальців, ніж Макошинський монастир.

Документи таких категорій складають більшість тих, що знаходяться у «книзі-архіві» Мгарського монастиря. Вони яскраво засвідчують відверту тенденційність радянської історіографії щодо церковної історії, яка змальовувала духовенство найчорнішими фарбами, звинувачувала Церкву як гнобителя народних мас, здириника, а монастирі й храми зображувала як центри мракобісся. З цих матеріалів видно, що маєтності та інше майно накопичувалося у монастирях переважно через дарчі та заповіти населення Гетьманщини!

Документи публікуються за правилами передачі тексту, запропонованими українським істориком і філологом Ярославом Дзирою (Літопис Самовидця, 1971. С. 40-42), які ми незначно скоригували (не розкриваємо титл тощо, зберігаємо латинську літеру «g»).

* * *

№ 1

1679, листопада 2 (жовтня 23). Миргород.

Випис з миргородських міських книг.

Екстракт з книг міських миргородських на двор з хатою, з садом и из лукою, данние на обитель Мгарскую от Сидора Феодоровича, жителя мир[городского]. Року Бжого 1679 октоврия 23 дня. Випис з книг міських миргородських.

«Перед нами Петром Ивановичем, сотником ми[r]городским, Гарасимом Лавріновичем,

атаманом городовим, Михайлом Феодоровичем, войтом, Иваном Явтушенком, Семеном Гавришенком, бурмистрами майстрату миргородского, и при битности людей зацних и віри годних, Паском Павловичем, Феодором Ивановичем, крамарями миргородскими, Пилипом, шапочником тож миргородским, приточилася поважная протестация особи от его млсти в Бгу превелебнаго гспдна отца Ипатия Горбачевского, игумена мнстира общежителного Мгарского лубенского. Прислан до нас в Бгу превелебный гспдин отц Дионисий, уставник того ж мнстира, в такихових ділех, презентуючи писма належные на грунта небозчиковские Сидорови (!) Феодоровича, нашего жителя миргородского, купление тож от миргородского жителя Гурина, кравця, за десят коп хату з садом на Ведмедовце под городом ншим же Миргородом з лукою близ Федорцевого и Трофимовое Петренковое зо всіма принадлежитими ужитками, до тих же грунтов купленными Гуревскими. Теди тот Сидор власной праці своей набитое еще преже смерти, застаючому при здо[ро]вю, легтовал з доброй своей ради своего спсения по смерти его на тот же свтия богоспасаемия обители Всемиловому Спсу Мгарскому лубенскому. Чого яко нам всім старшині городской значне будучи, так и многим людем общим преже явно о таком діле благополучном стараючогося небозчика Сидора, кроме ренкоданного писма на тие грунта свої естесми свідоми, леч тоей поважной особи отца уставника на писмо поданное от Сидора, просил нас, уряду миргородского, на тие грунта легтование, аби до книг нших міських векуисте привертаючи, ненарушоно владніти и пожитковати тим в обители свтой. Теди ми, старшина городской, так явним листом небозчиковским, от Сидора данного, яко и нам свідомим, принялисмо и ствержаячи, до книг міських из сего протесту видалисмо на умоцненне тому ж монастиреви випис з книг міських при подписе руки писарской и з притисненем печати городской и майстратовой.

Писан в Миргороде року и дня виш писаного.

В подлинном тако:

Фтеодор Лукашевич,

писар сотні Миргородской, рукою».

(Арк. 248 зв.-249. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «місто печати міської миргородской»)

№ 2

1688, квітня 20 (10). Миргород.

Заповіт Сидора Царя (Царенка).

«Духовница от Сидора Царя, жителя миргородского, что отказал вічне двор свой с хатою з садом з лукою и ис полем пахатним до обители Мгарской.

Во имя Отца и Сина и Святаго Дха, Святия Живоначалния и Неразділимия Троици. Аминь.

Збавитель наш Господь Ис Христос, правдивый Син Божий, рачил нас упоминати, поневаж не вгадаем години смерти нашей, абысмо з лучшим сумленнем могли на кожен час молячися Хрсту, ижебысмо могли стати пред судом Божиим. А затим напомним: и я, Сидор Цар, жител миргородский и братчик Святой Троицы, ачколвек хорий на тілі, але здоровий на смыслу, и с порадою приятелей своих о маетности моей рухомой и нерухомой, которую мнѣ Господь Бог з ласки своей ужичити рачил, хотячи постановление учинити, сей наш завет мой списую, яко ниже порядком иде. Напрод познаваю през сей наш завет Бгу Спасителю моему и всему роду хрстьянскому освидчаю тут и всему дому Божию и в обрядках святой веры православной хрстьянской, которую Христос и Збавитель наш постановити рачил, душу мою грешную в руки милосердия Божия поручаю, маючи зуполную неотминную веру в Его отцевском милосердии и в окрутной мочи вина Божого, иже не вниде в суд со мною, але мене ласкаве до вечной хвали Своей примет тело мое по погребению обичаем хрстьянским, абы до тих мест земли пребывало дондеже Бог за силы (?) святыми в маестати в потужности своей придет судити живых и мертвых и каждому воздати по делу его, что теж з маетности моей отказую на обитель святую Мгарскую лубенскую грунт мой на предместі миргородском, прозиваемом Ведмедовці, лежащем двор с хатою и з садком и з лукою и ис полем роспахатным и вечно легую за душу мою родителей и сродников моих, О которой легации моей давно уже свѣдоми старшие миргородские и ест записано до книг міських миргородских у вечност. При том по смерти до тоей же обители святой отказую на сорокоуст два воли едного рижого, другого полового, коров две с телятами. Братчикам церкви святой Троицы яловицю, мірку жита и в ямі чотири міхи жита и осмачку ячменю. Особливе теж тим же братчикам на обід Святой Троицы бика гнідого, отцу Иосифу, духовному своему тоей же церкви, на сорокоуст бика третяка шерстю сірого. Приятелці моей, що доглядала мене в хоробі, за працю ея телят двое лужных и подушок две дівчині.

А для лучшей веры и певности си нашим заветом ствердую в вечное время при людех зацных и во всем веры годных на тот час будучих, отца Иосифа Свято-Троецкого духовного моего, и братчиков церковных Клима и Власа Симончика и Василя Гулка и иных людей зацных и веры годных, которые добре свѣдоми нашему завету моему. Кто бы теж воли моей остатній спротивним бити албо сей наш завет мой касовати, нехай будет проклят, анафема святыми отци триста и осмнадесят, иже во Никеі и зо мною суд будет міти пред нелицеприятным судиею на Страшном пришествіи Хрстові, егда придет судити живых и мертвых и воздати каждому по делу его, Которому слава во веки. Аминь.

Діялося в Миргороді року 1688 априля 10 дня.
В подлинном подписано тако:
Данило Апостол, полковник миргородский». (Арк. 251-252. Тогочасна копія. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «місце печати миргородской»)

№ 3

1688, листопада 2 (жовтня 23). Миргород. Випис з миргородських міських книг.

Запис копіста перед текстом документа: «Запис данний от Сидора Царенка, жителя миргородского, что легует он же до обители святой Мгарской вечными часи хутор из садом и луку.

Я, Сидор Царенко, жител миргородский, чиню відомо сим моім доброволним писмом, гдеколвек трафится в кожного суду и права, иж що я мію грунта мої власні, нікому ні в чем не пенние и не заведенние, але через власную працю мою набитие: хутор из садом на врочищи, прозиваемом Ведмедовце, в місті Миргороді, яко теж и лука берег Лобецкой луки, же хутором Онопріевим Роговниковим. Тое все з доброй волі моей, а не з примусом легую у вечност на обитель святую Мгарскую лубенскую за душу свою и отдаляю себе и жону и дітий, яко тиж и всіх приятелей моїх, близких и далеких, от оних грунтов варую сим моім доброволним писмом, абы и по смерти моей приятелі жадние мої у оних грунтах о том моем доброволном легованню утиску и долегливости обители святой не важилися чинити под зарукою талярей ста. Гдеби колвек пред яким правом лучилася на противного, который би міл бити спротивним волі моей о тие грунта, мною легованние, до обители святой отбирати. Що для лучшей веры и певности упросилем уряду миргородского: Петра Ивановича, сотника миргородского, Гарасима Лавріновича, атамана городского, Михайла Феодорова, войта, Феска Гученка, Ивана Евтушенка, бурмистров, якож и от притисненем печати майстратовой и городской стороні требующой сей мой доброволний запис выдаю.

Діялося в ратушу миргородском року и дня виш писаного.

В подлинном тако:

Феодор Лонзянович,
писар сотні Миргородской».

(Арк. 249 зв. Тогочасна копія. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «місто печати міської миргородской»)

№ 4

1695, грудня 11 (1). Мгарский монастир. Дарча.

«Запис данний от Карпа Оробенка, жителя шишацкого, что легует он же пляц свой вечными часи на обитель Мгарскую; року 1695 декемврия 1 дня.

Я, Карп Оробенко, обиватель и козак шишаковский, відомо чиню кому тим моім доброволним

записом, кому о том відати належало, иж не з якого примусу, але з доброй волі моеї леґовалем плц мой власний, которий по небозчику, родичу моем, мні в посессию достался, лежачий подле брами міскої шишаковской о межу пляцу з лівої сторони Матвія Плаксенка, жителя тамошнього шишаковского, а з правой сторони подле дороги, в браму идучой, против двора Петрового Гукового, манастирові Мгарскому лубенскому вічними часи за спасение свое. Которий пляц мой пререченому містцу містцу свтому давши, ціле оноґо вирекаюся и не имію жадним способом до оноґо интесоватися, так я сам, яко малжонка моя Мария и сини мої Иван и Гнат, Сергій, Моисій, Павло, Демко, так и повинние мої, близкие и далекие. Леч часи вічними маєт оний пляц найдоватися в посессию манастира Мгарского. На що для ліпшой віри и в приший час памяти даю сей мой добровольний запис превелебному его млсти гспдну отцу Ипатию Горбачевскому, игуменови више помененного манастира, и братії з подписом руки того запису писара. Діялося в манастиру Мгарском лубенском року и дня виш написанного .

В подлинном же тако:

Потвержаючи и ми сию добровольную леґацію Карпа Воробченка, жителя шишацкого, для лучшей крѣпости в потомние часи имя нше тут велилимо подписати и печат полковую притиснути.

Их царского пресвітлого влчства Войска Запорожского полковник миргородский Данило Апостол и устно упрошоний от Карпа Воробченка, жителя шишаковского, о подпис рук иеродиякон Неофит, законник манастира Мгарского лубенского.

Григорий Зарудний,

судия полку Миргородского, рукою».

(Арк. 250 зв.–251. Тогочасна копія. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «місто печати полковой миргородской»)

№ 5

1699, липня 5 (червня 24).

Мгарський монастир. Дарча.

«Запис на пляц Миргородский даний от Михайла Даниленка.

Року Бжия 1699 мсця июня 24 дня.

Я, Михайло Даниленко Бут, жител миргородский, чиню відомо тим моїм добровольним записом кому бы о том відати належало, а меновите их млстям пном старшині миргородской, иж хотячи абы за дшу преставлшоїся матки моеї Анни Всемогуцаго Творца млтствовано, з доброй волі моеї даю вічними чавси до мнстира Мгарского лубенского превелебному в Бгу его мил. отцу Ипатию Горбачевскому, игуменови пререченого мнастира, и братії пляц в Миргороді о межу двора мнастирского, прозиваемого Сидоровского, и о межу пляцу Савки Даниленка,

брата моего рожоного. А так, давши тот мой пляц отцом мгарским вічними часи в посессию, варую, абы ся ніхто не важился втручати, так я сам, як жона моя и потомкове мої, и повинние мої, близкие и далекие. Леч вічними часи волно їх млстям отцем мгарским як свое доброе посессовати и уживати. На що для ліпшой віри даю превелебному его млсти отцу игумену мгарскому и братії сей мой добровольний запис з подписом руки сего ж запису писара и притисненем печати урядовой миргородской.

Діялося в мнастиру Мгарском лубенском року и дня виш написаного.

В подлинном таков подпис:

Я, виш написанный Михайло Даниленко, не уміючий писати, просилем о подпис руки того ж запису писара.

Диякон Неофит Скалецкий,
рукою m[anu] p[gorgia]».

(Арк. 154–154 зв. Внизу намальоване коло, всередині якого написано: «місто печати судовой миргородской»)

№ 6

1699, вересня 5 (серпня 26). с. Мальці. Дарча.

«Запис даний от иеродиякона Исайї, что надал ліс он же на обитель Мгарскую вічними часи.

Року от Нарожения Сна Бжого тысяча шестьсот девятого мсця августа двадцет шостого дня.

Я, иеродиякон Исайи Василевич Кулченко, постриженец манастира Свто-Николского Макошинского, а житель с[е]ла Мальцюв уезду Миргородского, відомо чиню кому о том потреба будет відати, ннішим и напотом будущим, тим моїм добровольним записом, иж я, хотячи аби так за мене, яко и за родичов моїх в Бгу зейшлих, в святой общежителной Мгарской лубенской обители Гспда Бга молитствовано, даю ліс мой власний, никому ні в чем не заведенний и не пенний, по небозчику в Бгу зейшлом Захарці Василенку Кулченку, жителю села Малцюв, брату рожоном, мні яко посессорови и наслідникові добр братових в посессию припалих, найдуючийся в полмили више пререченого села Малцюв на долині, прозиваемом Левков кут, о межу ліса по другом боку долини и в ней текучой річки Яковового Олійникового, обивателя миргородского, вдолж, а вшир от вершини долини виш реченой, по дорогу през річку идучую, о межу лісов за дороґого стоячих Якового Кладевого, жителя ярмаковского, и и Карпового Назаренкового, жителя сладовского, по ярком в конці нивя, на горі найдуючийся, превелебному в Бгу гспдну отцу Ипатию Горбачевскому, игуменови виш помянутой Мгарской лубенской обители и всей тамошней братії. Которий ліс гспдну отцу игумену и братії в вічную диспозицию и владіние отдавши, и аби за мене и за преставлшихся родичов моїх маестат

Бзский молитствовано превелебного отца игумена упросивши, ціле от оного ліса отдаляю себе и не мію способом жадним до него интесоватися, то есть своїми так я сам, яко кривніи мої, близкие и далекие. Леч волно превелебному отцу игумену и братії яко своїм власним добрим тим, от мене наданним на святую их обител, лісом диспонувати, владіти и ку пожиткові своєму монастирскому и вживати. Якое мое добровольное надання для ліпшой ваги и в на потомний час певности

казавши записати и подписом власной руки моей тот запис ствердивши, превелебному отцу игумену и братії видадем в селі Малцях више реченого терміну.

В подлинном тако подписано:

Я, више именованный иеродиякон Исаакий Василиевич Кулченко, постриженец монастыра Макошинского, до сего, от мене данного запису, рукою власною подписуюся».

(Арк. 250–250 зв. — Тогочасна копія)

ДЖЕРЕЛА

1. Документальна спадщина Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря у Києві XVI–XVIII ст. з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Упорядники Ю. А. Мицик, С. В. Сохань, Т. В. Міцан, І. Л. Синяк, Я. В. Затилюк. Київ, 2011. 559 с.
2. Документальна спадщина Свято-Преображенського Максаківського монастиря XVII–XVIII ст. / Автори-укладачі: о. Юрій Мицик, Інна Тарасенко. К., 2015. 174 с.
3. Документальна спадщина Свято-Михайлівського Видубицького монастиря в Києві XVII–XVIII ст. / Упорядники: Ю. Мицик, І. Синяк, І. Тарасенко, П. Яницька. К., 2017. 607 с.
4. Кривошея В. В. Українська козацька старшина. Ч. 1: Урядники гетьманської адміністрації. К.: Стило, 2005. 259с.
5. Дзира Я. Вступ. Літопис Самовидця / Ред. кол.: А. Д. Скаба (відп. ред.), І. О. Гуржій, В. А. Дядиченко. К.: Наукова думка, 1971. С. 9–42.

REFERENCES

1. Mytsyk, Yu. A., Sokhan, S. V., Mitsan, T. V., Syniak, I. L., Zatyliuk, Ya. V. (Comps.). (2011). *Dokumentalna spadshchyna Sviato-Mykhaillivskoho Zolotoverkhoho monastyria u Kyievi XVI-XVIII st. z fondiv Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Mytsyk, Yu., Tarasenko, I. (Comps.). (2015). *Dokumentalna spadshchyna Sviato-Preobrazhenskoho Maksakivskoho monastyria XVI-XVIII st.* Kyiv [in Ukrainian].
3. Mytsyk, Yu., Syniak, I., Tarasenko, I., Yanytska, P. (2017). *Dokumentalna spadshchyna Sviato-Mykhaillivskoho Vydubyskoho monastyria v Kyievi XVII-XVIII st.* Kyiv [in Ukrainian].
4. Kryvosheia, V. V. (2005). *Ukrainska kozatska starshyna. Ch. 1: Uriadnyky hetmanskoj administratsii*. K.: Stylos, Kyiv [in Ukrainian].
5. Dzyra, Ya. (1971). Vstup. In A. D. Skaba (Ed.), *Litopys Samovydsia* (pp. 9–42). K.: “Naukova dumka” [in Ukrainian].

Дата надходження статті до редакції: 28.09.2020.